

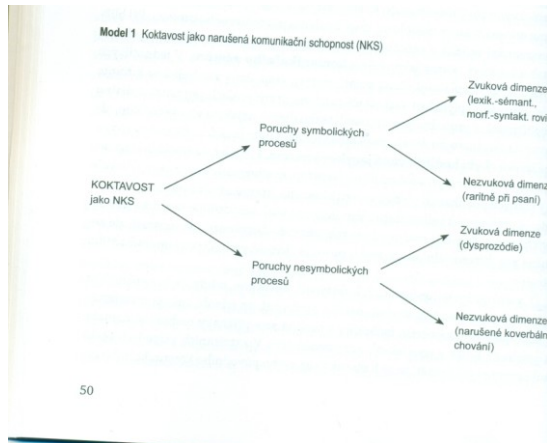
Zdroje

Kerekrétiová, A. (2008). Velofaryngální dysfunkce a palatolalie. Praha:Grada.

Lechta, V. (2010). Kaktavost. Praha: Portál.

Lechta, V. a kol. (2003). Diagnostika narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál.

Lechta, V. a kol. (2003). Terapie narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál.

Model 4 Patogeneze koktavosti (Lachta, 2000b)

1. fáze: Vývojová dyfluence. Fyziologické nepřimulosti (zpravidla repetice bez nadměrné námahy a psychické tenze) jako doprovodný příznak ontogeneze řeči, která ve většině případů spontánně zanikne.

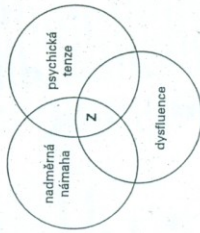

V případě nepříznivých okolností (např. genetická zátěž, chybná reakce pro- středí na nepřimulosti dítěte, organové odchylky, atypické mozkové procesy) dojde postupně k druhé fázi, přičemž se mohou střídát fáze koktaví a plynulé řeči (*borderline stuttering*).

2. fáze: Incipientní koktavost. Přechod do patologie, zpočátku s omezením na proces mluvení; začínající průběh dyfluencí a nadměrné námahy. Může se vyskytnout díky uvědomování si problému s řečí – zejména během aktu mluvení, první zátky ztráty kontroly nad řečí.

V případě nepříznivých okolností fázise symptomaticky a postupným uvědomováním si handicapu (fixovaná koktavost) a pozvolným přechod do 3. fáze.

3. fáze: Chronická koktavost. Komplexní klinický obraz s postupnou habitua- cí vzájemného průniku příznaků dyfluence, nadměrné námahy a sasochické na-

Nepřimulost	Nadměrná námaha	Psychická tenze
Chronická koktavost (přibližně 14 let a více) habituace příznaků	prodlužování bloků spolu s tremorem rtů, sanice	lopotobie, úniková, vyhybová chování, silné pocity frustrace a obav z komunikace, změny ve složitosti mluvy
Fixovaná koktavost (asi 7–13 let) převaha prolongací, repetice hlásek	bloky, napětí, tlučení, zápolení se slovy, narušené koverbální chování	rozpaky, pocit blamáže, vyhybová chování, situac- ní strach, anticipování bloků a obilných komu- nikačních situací
Incipientní koktavost (přibližně 5–7 let) prolongace, opakovaná čísla slov, redukovaná samohlásková – schwa, sporadický výskyt obořní fluentní řeči	nepřirozená artikulace, vegetativní příznaky, znaky svalového napětí, někdy narušené kover- bální chování, zvýšení tónu nebo akcelerace při dyfluenci	projevy netrpělivosti, hektika, občas uvědo- mění si obtíže, nejasné pocity frustrace, ustupu- jící zrakový kontakt
Vývojová dyfluence (asi 2–4 roky) vazky, slovní repetice, opravy nekompletních vět	žádné nápadné projevy	žádné projevy

Tab. 6 Balbutiogram

Jméno a příjmení		Datum narození:		Věk:	m.	
BALBUTIOTRAN						
Dýchání (stupeň)	Fonace (stupeň)	Artiklace (stupeň)	Prosódie (stupeň)			
☐ nepravdivé ☐ měkké ☐ hlasy vdech ☐ dýchací spazmy ☐ narušené dýchání i v klidu ☐ jiné:	☐ tvrdé hlasy začátky ☐ inspiriční tvorba hlasy ☐ nepřirozeně vysoký hlasy ☐ nepřirozeně nízký hlasy ☐ kolísání výšky ☐ dysfonie ☐ jiné:	☐ nepřirozeně artikulační postavení ☐ nazalizace ☐ dyslalie ☐ problémové hlásky: ☐ jiné:	☐ přízvuk ☐ tempo ☐ melodie ☐ rytmus:			
KLINICKÝ OBRAZ						
Dysfluence (%)	Nadměrná námaha (stupeň)	Psychická tenze (stupeň)				
☐ RI – repetice částí slovlátek ☐ RSZ – repetice celých slov ☐ P – prolוגace ☐ I – interekce ☐ TPA – lichá resp. klatiz. pauza ☐ PRER – přerušované slovo ☐ NEK – nekompletní slovní zkrat ☐ OP – oprava ☐ jiné:	☐ b – blik ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (5 nejvýraznějších symptomů Nakoch, s etiologií NN – symptom, stupeň): 1. 2. 3. 4. 5.	☐ Věh – vyřívavé chování ☐ Lú – loggibile ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (3 nejvýraznější symptomy Nakoch, s etiologií PT – symptom, stupeň): 1. 2. 3.	☐ situční PT (3 nejléší kom. st.): ☐ jiné:			
% dysfluenci:	JK:	JA:	IZ:	Frekvence dysfluencí/min:		
Balbutiograf						
1. šepot 2. simultánní řeč 3. zpěv 4. automa- tisny 5. nro- dube 6. dokon- vaní vět 7. čtení/po- pis obrázků 8. spon- tánní řeč ☐ Vyvojová dysfluence ☐ Incipientní koktavost ☐ Fixovaná koktavost ☐ Chronická koktavost ☐						
Datum: Vyšetřil:						

Tab. 4a Zřnamovy arch – projevy narušeného koverbálního chování

Localizace	Symptomy	Stupeň	Etiologie
HLAVA	nepřirozené pohyby hlavy grimasy		
TVAR	evidentní spazmy na krku		
A	sraščování čela		
KRK	nepřirozené mluvení		
OČI	zvedání obočí přerušování zrakového kontaktu v momentě dysfluence		
	pohyby řty		
ÚSTA	polykáni přerušování otevřených úst během bláku		
	temor rú		
NOS	Frischešův symptom		
RUCE	zatínání dlaní v pěst nepřirozená gestikulace		
NOHY	čupnutí při přikování bloku zvedání ramen		
TRUP	pohyby trupem		
VEGETATIVNÍ PRIZNÁKY	pození zčervenání zryšování hlasy		

Index Nakoch

Zaznamenal:

Datum:

Stupeň:

- 0 – nevyskytuje se
- 1 – lehký (lak si ho obvykle nepoznáme; logoped ho při diagnostice identifikuje)
- 2 – střední (je nápadný do té míry, že ho poslecháme už i lak)
- 3 – těžký (interferuje s komunikačním záměrem v takovém rozsahu, že dostane blízkého posluchače do rozpaků)
- 4 – velmi těžký (může znemožnit realizaci komunikačního záměru mluvícího nebo dekodování informace ze strany posluchače)

Etiologie – zřnamovy arch – projevy narušeného koverbálního chování – součástí etiologie psychické tenze
 NN – pro zřnamovy arch – projevy narušeného koverbálního chování – součástí etiologie psychické tenze
 Index Nakoch (poslední číslo koverbálního chování) – součástí etiologie psychické tenze (léky stupni jednotlivých symptomů)
 součástí etiologie psychické tenze

Tab. 4b Škála hodnocení symptomů NKS (aplikace na koktavost/narušené koverbální chování) – interpretace

- 0 – symptom se nevyskytuje; to je maximální cíl terapie...
- 1 – lehký stupeň (lakem je obvykle nepostřehnutelný; logoped jej při diagnostice identifikuje); obvykle si toto stupeň narušeného koverbálního chování všimnou jen profesionálové (logoped, příp. psychologové, lékaři); často si narušeného koverbálního chování na tomto stupni není vědom ani balbutik.
- 2 – střední stupeň (je nápadný do té míry, že ho poslechme i lak); zde už jde o nápadný projev, jehož rušivý vliv ješše více znásobuje vliv zakoktavání, a je třeba ho akutně korigovat.
- 3 – těžký stupeň (interferuje s komunikačním záměrem až do té míry, že dostane posluchače do rozpaků); běžný komunikační partner má dilema, jak správně zareagovat na lakto vyhočené narušené koverbální chování balbutika.
- 4 – velmi těžký stupeň (příznak je tak vyslovnován, že může znemožnit realizaci komunikačního záměru mluvícího nebo znemožnit dekodování informace ze strany posluchače – tj. v konečném důsledku jde vlastně i takéž o znemožnění realizace komunikačního záměru. Opakovaná nerealizace komunikačního záměru, ať je to z jakéhokoliv důvodu, může vést k velmi vážné frustraci balbutika, ale i jeho nejbližšího okolí.

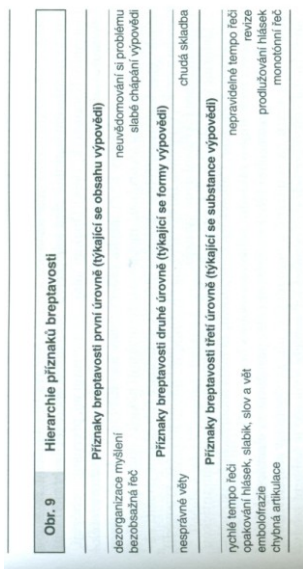
Tab. 15

Podobnosti a rozdíly mezi breptavostí a koktavostí

Hlavní rozdíli	Breptavost	Koktavost
Základ poruchy	centrální porucha řeči	neurovegetativní dysfunkce
Charakter poruchy	nekrévořitý	křečovitý
Uvědomění si poruchy	není	projevuje se
Charakteristické znaky:		
– specifické příznaky	opakování	prodlužování a opakování
– tempo řeči	často příliš rychlé	převážně normální
– stavba výpovědi	mnohdy nesprávná	obvykle správná
– obava z výslovnosti		
– nekterých tlasek	neobjevuje se	objevuje se
– koncentrace pozornosti na řeč	zlepšuje řeč	zhoršuje řeč
– relaxace, uvolnění	zhoršuje projev	zlepšuje promluvu
– cizí jazyky	zlepšují řeč	zhoršují řeč
– souhryby a grimasy	spíše se neobjevují	objevují se často
– záznam EEG	často rozsáhlý	obvykle v normě
– experimentálně vyvolány		
– oční tras	parametry se přibližují normě	odchyška od normy
– melodie výpovědi	méně monotonní	více monotonní
Hlasité čtení:		
– dobře známého textu	špatně	plynule
– neznámého textu	plynule	špatně
Písmo	nedbale, mnoho oprav a skrtů	zúžené
Úbinky:		
– alkoholu	zhoršují	neovlivňují záporně
– lésova efektu	zhoršují	oslabují
Psychické vlastnosti	bezstarostnost	nemstlost
	pichlavost	nejistota
	impulzivnost	brzdění aktivity
	povrchnost	nedůvěra
Průběh poruchy	stálý	spontánně zlepšovany a zhoršovany (návrátný)
Podstata terapie	zkoncentrování pozornosti na řeč	psychoterapie, jakož i odvrácení pozornosti od řeči
Prognóza závisí	na soustředění	na emocionálním postojí pacienta

Tab. 13 Základní a přidatné symptomy breptavosti

(podle Louise, Hinzmana a Hula, 1985)

Základní symptomy	%	Druhotté symptomy	%
Rychlé tempo řeči	88,96	Chybná artikulace	40,00
Chybné věty	62,99	Neurologické poškození	35,71
Deorganizace myšlení	59,74	Rodinná breptavost	33,57
Nepravidelné tempo řeči	59,74	Opožděný vývoj řeči	31,02
Neznalost problému	57,80	Poruchy motorické koordinace	29,28
Opakování slov	47,40	Nedostatek školních schopností	24,85
Opakování hlásek, slabik	44,81	Společenská nepřizpůsobivost	27,14
Opakování vět	41,56	Opakování vět	27,14
Slabě chápání výpovědi	40,91	Boj s neplynulostí řeči	27,14
Snížení koncentrace pozornosti	38,96	Těžkosti při učení	27,14
Revize	33,74	Slabě chápání výpovědi	27,14
Nedostatek školních schopností	26,69	Chudá syntax	27,14
Chybná artikulace	25,97	Opakování slov	26,43
Chudá syntax	25,32	Snížená koncentrace pozornosti	23,57
Řeč bez obsahu	25,32	Opakování slabik, hlásek	21,43
Embolofraze	24,68	Prodlužování hlásek	20,71
Poruchy motorické koordinace	21,43	Chybné věty	20,71
Opožděný vývoj řeči	20,13	Problémy při psaní	20,00
Těžkosti při učení	20,17	Dezorientace myšlení	20,00
Boj s neplynulostí řeči	19,50	Napětí během řeči	18,57
Neurologické poškození	16,89	Nepravidelné tempo řeči	17,86
Napětí během řeči	12,94	Neznalost problému	17,14
Prodlužování hlásek	11,69	Řeč bez obsahu	16,43
Problémy při psaní	11,04	Revize	16,43
Rodinná breptavost	9,10	Monotónní řeč	15,71
Monotónní řeč	7,80	Nedostatek hudebních schopností	15,00
Ostatní údaje	7,80	Sekundární příznaky poruch chování	15,00
Ostatní údaje	7,14	Embolofraze	13,57
Společenská nepřizpůsobivost	3,25	Rychlé tempo řeči	6,43
Sekundární projevy poruch chování	1,30	Ostatní údaje	3,57
Nedostatek hudebních schopností			

Obr. 1
Částečný rázštep sekundárního podněbia

Obr. 2
Úplný rázštep sekundárního podněbia

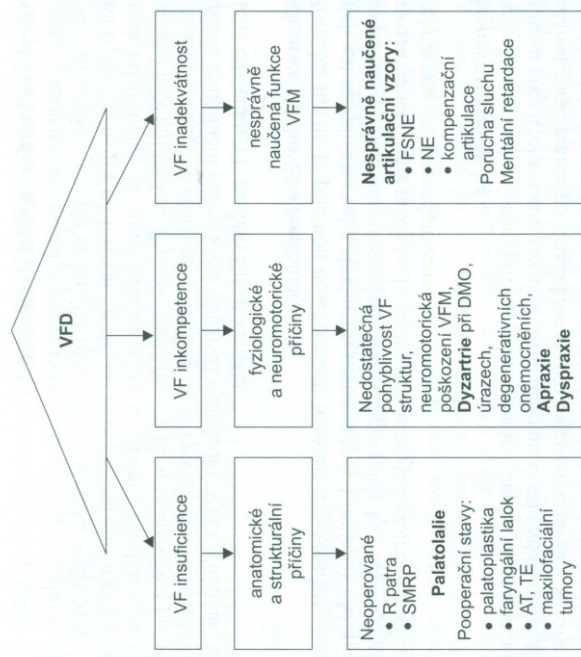

Obr. 3
Úplný jednostranný rázštep primárního a sekundárního podněbia

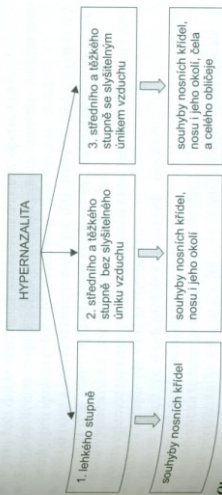

Obr. 4
Úplný obojstranný rázštep primárního a sekundárního podněbia

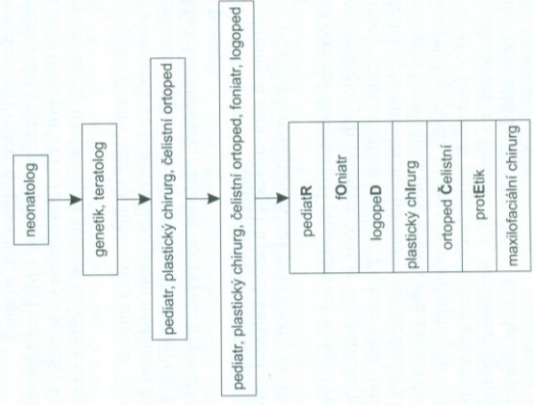
Na vytvoření velofaryngální dysfunkce

Obr. 3 Příčiny velofaryngální dysfunkce

Obr. 10 Vztah stupně hypernazality k narušenému koverbálnímu chování v obličejí

Obr. 14 Průběh transdisciplinární péče